

**МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ
БИРО ЗА РАЗВОЈ НА ОБРАЗОВАНИЕТО**

НАСТАВНА ПРОГРАМА

ПАТОЛОГИЈА

II ГОДИНА

ЗДРАВСТВЕНА СТРУКА

Медицинска сестра и медицински лабораториски техничар

Скопје, мај 2006 година

1.ИДЕНТИФИКАЦИОНИ ПОДАТОЦИ

1.1. Назив на наставниот предмет: ПАТОЛОГИЈА

1.2. Образовен профил и струка

1.2.1.Образовен профил: медицинска сестра и медицински лабораториски техничар

1.2.2. Струка: Здравствена

1.3.Стручно образование: предмет карактеристичен за образовниот профил

1.4. Година на изучување на наставниот предмет: втора

1.5. Број на часови на наставниот предмет

1.5.1. Број на часови неделно: 2 часа

1.5.2. Број на часови годишно: 72 часа

4.6. Статус на наставниот предмет: задолжителен

ЦЕЛИ НА НАСТАВНИОТ ПРЕДМЕТ

- Да ги **разбере** категориите здравје и болест
- Да ги **познава** етиолошките фактори и механизмите на нивното делување врз клетките, ткивата, органите и организмот
- Да **разликува** реверзибилни и иреверзибилни патолошки процеси
- Да ја **познава** патогенезата на реверзибилните и иреверзибилните патолошки процеси, нивниот тек и исход
- Да се **здобие** со знаење за патолошката основа на заразните и незаразните болести
- Да ги **поврзе** патолошко-анатомските оштетувања на органите со функционалните нарушувања
- Да се **запознае** со компликации и последици кај разни патолошки процеси
- Правилно да ја **применува** медицинската терминологија
- Да **развија** одговорен однос кон сопственото здравје и здравјето на другите
- Да ги **интегрира** здобиените теоретски знаења во понатамошното образование
- Да ги **применува** здобиените знаења во секојдневната пракса
- Да **делува** здравствено-воспитно и превентивно во својата средина, почитувајќи ја индивидуалноста на другите
- Правилно да **користи** стручна литература и други извори на податоци
- Да **изработува** мали проектни задачи
- Да **соработува** со други ученици
- Да **работи** тимски

4. ОБРАЗОВЕН ПРОЦЕС

4.1 Структурирање на содржините за учење

Тематски целини	Бр.на часови	Конкретни цели Ученикот	Дидактички насоки Наставникот:	Корелација меѓу тематските целини и меѓу предметите
1.НАРУШУВАЊЕ НА ЗДРАВЈЕТО И ФАКТОРИ КОИ ДОВЕДУВААТ ДО НЕГОВО НАРУШУВАЊЕ	3	-го споредува поимот патологија со поимот паталогија со поимот здравје и ги објаснува методите на изучување на патологијата; -разликува етиологија, патогенеза и етиолошки фактори; -ги идентификува причинителите на заболувањето и го опишува механизмот на дејството на одделните етиолошки фактори.	-развија дискусија за поимот здравје и фактори кои влијаат на здравјето; -шематски презентира етиолошки фактори на појава на заболувањето; -ги објаснува периодите (текот) на заболувањето; -демонстрира табели и графоволини; -пишува на табла медицинска терминологија.	Анатомија – вовед Физиологија – вовед Хигиена со здравствено воспитување – тематска целина. Здравствено воспитување и промоција на здравјето.

<p>2.ОШТЕТУВАЊЕ И АДАПТАЦИЈА НА КЛЕТКАТА</p>	<p>8</p>	<p>-ја препознава морфологијата на нормалната клетка; -го дефинира клеточното оштетување како реверзибелен и иреверзибилен процес; -го сфаќа механизмот на хипоксично оштетување на клетката и оштетување со хемиски агенси и вируси; -ги поврзува причините на оштетувањето со самото оштетување; -ја опишува морфологијата на оштетената клетка; -ја објаснува интраклеточната акумулација на липиди, протеини и јаглородни хидрати и пигменти; -ги разбира адаптивните механизми атрофија, хипертрофија, метаплазија и дисплазија; -ги поврзува промените на клетката со промените во градбата и функцијата на ниво на ткива и органи.</p>	<p>-насочува дискусија; -демонстрира постери, графофолии, слајдови, компјутер ска презентација; -демонстрира микроскопски препарати; -ги вклучува учениците во микроскопирањето; -пишува на табла медицинска терминологија</p>	<p>Биологија втора година тематска целина; градба и функција на клетката</p>
---	----------	--	--	---

3.НАРУШУВАЊЕ НА ТЕ- ЛЕСНИТЕ ТЕЧНОСТИ И ЦИРКУЛАЦИЈА	7	-ги објаснува причините што го одржуваат нормалниот распоред на течности; -го сфаќа механизмот на дејството на поодделните причинители на отокот и ги идентификува клиничките форми на отоци; -ги објаснува причините и механизмот на настанување на хипермија и хеморагија -ги опишува промените на ткивата и органите при активна и пасивна хипермија; -го разликува поимот тромбоза од поимот коагулација; -ги објаснува причините и механизмите за настанување на тромбоза и емболија; -ги објаснува причините и настанувањето на исхемијата кај инфарктот; -ги идентификува причините за настанување шок и препознава видови шок.	- насочува дискусија; -поставува прашања; -демонстрира графофолии и шеми; -компјутерска презентација; -демонстрира микроскопски препарати; -пишува на табла медицинска терминологија	Биомеханика на течности – Физика од прва година Физиологија на кардиоваскуларен систем.
---	---	---	--	---

<p>4. ВОСПАЛЕНИЕ, РЕГЕНЕРАЦИЈА И РЕПАРАЦИЈА</p>	<p>10</p>	<p>-ја објаснува терминологијата на воспаленијата и идентификува конкретни примери; -ја објаснува улогата на воспалителните клетки и ексудатот во воспалителниот процес; -ги класифицира акутните воспаленија според местото на настанување и видот на ексудатот; -ги опишува патоанатомските промени кај хроничното воспаление; -ја препознава туберкулозата како хронично специфично воспаление и ги објаснува причините, изворите на инфекција и факторите кои го одредуваат текот на туберкулозната инфекција; -ги опишува морфолошките промени кај примарната и секундарна туберкулоза; -ги поврзува компликациите со последиците од туберкулозата; -споредува преку примери регенерација и репарација; -ги објаснува процесите на репарација во организмот како последица на одредени патолошки промени</p>	<p>-Насочува дискусија; -демонстрира графофолии; -демонстрира слајдови, постери и табели; -компјутерска презентација; -демонстрира микроскопски препарати и ги вклучува учениците во микроскопско набљудување; -пишува на табла медицинска терминологија.</p>	<p>Микробиологија и физиологија – тематски целини: Патогеност и вирусенција на микроорганизмите и физиологија на крвните садови; лимфни јазли и лимфни садови.</p>
--	-----------	---	--	--

5. ПАТОЛОГИЈА НА ИМУНИТЕТОТ	5	<ul style="list-style-type: none"> -разликува специфичен од неспецифичен имунитет; -толкува механизам на имунолошко оштетување; -разликува хуморален од клеточен имунолошки одговор; -објаснува видови на хиперсензитивни реакции тип 1,2,3,4 со конкретни примери; -препознава имунодефицитарни состојби преку пример на СИДА; -објаснува причинител, патогенеза и патоанатомски промени кај СИДА. 	<ul style="list-style-type: none"> -развија дискусија; -демонстрира графофолии, постери, фотрографии; -врши компјутерска презентација; -пишува медицинска терминологија; 	
6. ТУМОРИ	3	<ul style="list-style-type: none"> -препознава туморен раст; -класифицира бенигни и малигни тумори; -описува микроскопски и микроскопски разлики кај бенигните и малигните тумори; -класифицира етиопатогенетски причинители за настанување на туморите; -идентификува последици врз организмот од раст на туморскиот. 	<ul style="list-style-type: none"> -насочува дискусија; -демонстрира графофолии и слајдови; -презентира постери и фото графии; -компјутерска презентација; -демонстрира микроскопски препарати и ги вклучува учениците во набљудување на препаратите; -поставува прашања ; -пишува на табла медицинска терминологија 	Биологија – тематска целина; особини на екосистемот и болести на зависност

7. ПАТОЛОГИЈА НА КАР-ДИОВЛАСКУЛАРЕН СИСТЕМ	6	<p>-описува причини, начин на настанување и последици од акутна и хронична срцева слабост</p> <p>-поврзува нормална срцева функција со паталожките промени настанати поради лева и десна срцева слабост;</p> <p>-објаснува настанување, за причините и видовите на промените при исхемичната болест на срцето (хипертрофија, атрофија, инфаркт и фиброза на миокардот);</p> <p>-објаснува воспалителни заболувања на срцето во форма на ендокардити, миокардити и перикардити;</p> <p>-поврзува последици од воспалителните заболувања со стекнатите срцеви маани;</p> <p>-поврзува причини и последици од артериосклероза со патоанатомски промени во органите и органските системи,.</p>	<p>-насочува дискусија;</p> <p>-демонстрира слајдови, графофолии;</p> <p>-презентира постери, фотографии;</p> <p>-демонстрира микроскопски препарати и ги вклучува учениците во набљудување на препаратите;</p> <p>-поставува прашања и дискутира;</p> <p>-пишува медицинска терминологија на табла.</p>	<p>Анатомија-тематска целина;</p> <p>Кардиоваскуларен систем</p> <p>Физиологија – физиологија на кардиоваскуларен систем.</p>
---	---	--	--	---

8. ПАТОЛОГИЈА НА РЕСПИРАТОРЕН СИСТЕМ	6	<p>-објаснува заболувања на горни респираторни патишта во зависност од причинителите;</p> <p>-истакнува причини за појава на ателектаза и емфизем;</p> <p>-објаснува начин на настанување, последици, опишува и морфолошки промени при ателектаза и емфизем;</p> <p>-истакнува причинители, патогенеза и патоанатомски промени кај воспаленијата на белодробниот паренхим;</p> <p>-објаснува последици и клиничка важност на воспаленијата на белите дробови;</p> <p>-ги елаборира влијанијата на потенцијалните канцерогени фактори кои учествуваат во патогенезата на малигните тумори на белите дробови;</p> <p>-ги опишува заболувањата на плеврата во однос со нивните причинители.</p>	<p>-насочува дискусија;</p> <p>-демонстрира постери, фото графии, слајдови;</p> <p>-презентира микроскопски препарати и ги вклучува учениците во набљудување на препаратите;</p> <p>-поставува прашања и развива дискусија;</p> <p>-компјутерска презентација;</p> <p>-пишува медицинска терминологија.</p>	Анатомија-тематска целина респираторен систем; Физиологија – Физиологија на респираторен систем
---	---	--	---	--

<p>9. ПАТОЛОГИЈА НА ГАСТРОИНТЕСТИНАЛЕН СИСТЕМ, ЦРН ДРОБ, ЖОЛЧНА КЕСА И ЖОЛЧНИ ПАТИШТА</p>	<p>8</p>	<p>-ги опишува воспалителните заболувања на устата, ждрелото. тонзилите, лигавицата на желудникот според причинителите; -објаснува настанување на хроничен пептичен улкус на желудникот и дванаесетопалачното црево; - поврзува морфолошки промени со компликации на улкусната болест; -поврзува потенцијални причинители со појавата на малигните тумори на желудникот. -опишува воспалителни заболувања на цревата, во зависност од причинителот; -објаснува механизми на настанување и ги поврзува со последиците од механички и паралитичен илеус; - опишува етиопатогенетски механизми патоанатомските промени и последици те од вирусни хепатити; -применува мерки за самозаштита и заштита на другите од овие заболувања; -сфаќа механизми на настанување на цироза и опишува морфолошки промени кај алкохолната цироза; -изградува сопствени ставови кон употребата на алкохолот; -препознава најчести заболувања на жолчната кеса и жолчните патишта.</p>	<p>-демонстрира постери, фото графии, слајдови; -презентира микроскопски препарати и ги вклучува уче ниците во микроскопско на бљудување и самостојно от кривање; -пишува медицинска терминологија на табла -насочува дискусија во врска со ставовите на учениците за употреба на алкохол.</p>	<p>-Анатомија на Гастроинтестинален систем. Физиологија-тематска целина- Физиологија на гастроинтестинален систем.</p>
--	----------	--	---	---

10. ПАТОЛОГИЈА НА УРИНАРЕН СИСТЕМ	4	<ul style="list-style-type: none"> -разликува заболувања на бубрезите на ниво на гломерули, тубули, крвни садови и интерстициум; -идентификува причинители на соодветни заболувања; -описува морфологија на соодветни заболувања; -поврзува последици од бубрежни заболувања со нивното клиничко значење; -идентификува заболувања на мокрачната бешика и долните уринарни патишта. 	<ul style="list-style-type: none"> -води насочена дискусија; -демонстрира постери, фотографии и слајдови; -компјутерска демонстрација; -презентира микроскопски препарати и ги вклучува учениците во набљудување на истите за самостојно откри вање на паталошките промени. -пишува медицинска терминологија на табла. 	Анатомија-тематска целина уринарен систем; Физиологија – тематска целина – Физиологија на уринарен систем.
--	---	--	---	--

11. ПАТОЛОГИЈА НА РЕ-ПРОДУКТИВНИ ОРГАНИ	6	<p>-разликува воспалителни неспецифични од специфични процеси на тестиси, епидидимитис и простата;</p> <p>-објаснува етиолошки и морфолошки бенигната простатична хиперплазија;</p> <p>-истакнуа и ги поврзува со клиничкото значење воспаленијата на женските генитални органи;</p> <p>-објаснува етиопатогенетски механизми за настанувањето на цервикалната епителна неоплазија;</p> <p>-описува морфолошки промени на туморите на женските генитални органи;</p> <p>-дефинира фиброцистична болест на градата;</p> <p>-објаснува етиологија, патогенеза и опишува морфологија на малигните тумори на градата.</p>	<p>-насочува дискусија;</p> <p>-демонстрира постери, фото графии, слајдови;</p> <p>-презентира микроскопски препарати и ги вклучува уче ниците во абљудување на препаратите за самостојно откривање на промените;</p> <p>-компјутерска презентација;</p> <p>-пишува медицинска терминологија на табла.</p>	
--	---	---	--	--

12. ПАТОЛОГИЈА НА ЦЕНТРАЛЕН НЕРВЕН СИСТЕМ	3	<p>-поврзува интракранијални крварења со причини за нивна појава; -идентификува причини за појава на воспалителен процес; -анализира механизам на настанување на воспалителниот процес; -поврзува последици од воспалителни заболувања со нивната клиничка важност.</p>	<p>-насочува дискусија; -демонстрира постери, фото графии и слајдови; -презентира микроскопски препарати и ги вклучува уче ниците во самостојно набљудување и заклучување; -компјутерски презентира; -пишува медицинска терминологија.</p>	<p>Анатомија на нервен систем; Физиологија- Физиологија на нервен систем.</p>
13. ПАТОЛОГИЈА НА РЕТИКУЛОЕНДОТЕЛЕН СИСТЕМ	3	<p>-ја дефинира улогата на РЕС во одбрана на организмот од инфекција; -објаснува видови на воспалителни процеси во лимфните јазли; -описува неопластични процеси на хема топоетскиот систем и РЕС.</p>	<p>-насочува дискусија; -демонстрира постери, фотографии и слајдови; -презентира микроскопски препарати и ги вклучува уче ниците во набљудување и самостојно заклучување.</p>	<p>Анатомија – кардиоваскуларен систем Физиологија Физиологија на кардиоваскуларен систем.</p>

4.2 Наставни методи и активности на учење

Според зацртаните цели на наставниот предмет патологија, ќе се применуваат: фронтално предавања, демонстрација, насочена дискусија, набљудување, учење преку сопствено откривање.

Активности на ученикот: слуша, прибележува, набљудува, покажува, споредува, открива законитости, применува, објаснува, дискутира, поставува прашања, самостојно открива.

Активности на наставникот: планира, организира, зборува, демонстрира, дискутира, објаснува, дава инструкции, поставува прашања.

4.3 Организација и реализација на наставата по предметот

Воспитно-образовната работа по овој наставен предмет, се реализира во специјализирана училница – кабинет, опремен со потребните наставни средства, технички помагала и материјали. Наставниот предмет е застапен со 2 часа неделно во две полугодија.

4.4 Наставни средства и помагала

Ефикасноста на реализацијата на содржините од овој наставен предмет, е условена со користење на дијапроектор. ЦД-рома, компјутер, графоскоп, микроскоп, модели на органи, дијафилмови, слики, шеми.

За поуспешно совладување на целите на наставната програма се користи соодветна литература и тоа: учебник по наставниот предмет, наставен материјал подготвен од страна на наставникот. Дополнителна литература за наставниците, стручна литература од областа на патологија, кодексот на етика на здравствените работници и литература од областа на дидактиката.

5. ОЦЕНУВАЊЕ НА ПОСТИГНУВАЊАТА НА УЧЕНИЦИТЕ

Оценувањето на постигнувањата на учениците, се врши континуирано во текот на целата дучебна година, усмено и писмено-тестови на знаења. Во текот на едно полугодие ученикот треба да добие најмалку две (2) оценки.

За учениците кои не ја совладале Програмата, ќе се постапи спред законската регулатива.

6. КАДРОВСКИ И МАТЕРИЈАЛНИ ПРЕДУСЛОВИ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

6.1. Основни карактеристики на наставниците

Покрај условите пропишани во Законот за средно образование, наставникот како

- предавач: опишува, објаснува, демонстрира, дефинира, користи и толкува медицинска терминологија;
- организатор на наставата: планира активности, постапки, наставни средства и помагала, формулира прашања;
- пертнер во педагошката комуникација: иницира дискусија, мотивира, поттикнува, пофалува, охрабрува;
- проценувач и оценувач: објективно ги евалвира активностите на ученикот во областа на знаењето како и на однеусвањето и карактеристиките на личноста на ученикот.
- личност: влијае врз ученикот со својата појава, начин на однесување и изразување, углед и систем на вредности.

6.2. Стандард за наставен кадар

Наставата по наставниот предмет патологија, ја реализираат кадри со завршени студии по

а) Медицина

Наставниците треба да имаат педагошко-психолошка и методска подготовка и положен стручен испит

6.3. Стандард за простор и опрема

За реализација на предвидените активности во Програмата, ќе се користи специјализирана училница, орпемена со наставни средства и помагала согласно норматив.

7. ДАТУМ НА ИЗРАБОТКА И НОСИТЕЛ НА ИЗРАБОТКА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

7.1. Датум на изработка: април 2000 година

7.2. Состав на работната група:

- Д-р Николина Пепељугоска, советник, БРО – Скопје
- Проф. д-р Билјана Богоева, Медицински факултет, Институт за патологија – Скопје
- Д-р Зденка Ристевска, професор во ДСМУ „д-р Панче Караџов”- Скопје
- Д-р Цветанка Ѓорѓиевска, Медицински центар – Битола

7.3. Датум на ревидирање: мај 2000 година

7.4. Состав на работната група:

- Гордана Донева Атанасоска, советник во Бирото за развој на образованието – Скопје
- Советници од Секторот за стручно образование и обука

8. ПОЧЕТОК НА ПРИМЕНА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

8.1. Датум на започнување: 01.09.2006 година

9. ОДОБРУВАЊЕ НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Наставната програма по **патологија** ја одобри министерот за образование и наука со решение бр. 07—3851/26 од 29.06.2006 година.